

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Шапа О. О.¹, Милашко О. Г.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Шапа О. О., Милашко О. Г. Проблеми розвитку міжнародного туризму в Україні. Обґрунтовано необхідність дослідження проблем розвитку міжнародного туризму. Проаналізовано динаміку в'їзного та виїзного туризму. Розглянуто фактори, що стримують розвиток туризму в Україні. Проведено кореляційно-регресійний аналіз обсягу прямого вкладу туризму у ВВП країни та побудовано двофакторну модель.

Ключові слова: міжнародний туризм, конкурентоспроможність, туристичний потік, кореляційно-регресійний аналіз, прямий вклад туризму у ВВП, державні видатки.

Шапа А. О., Мылашко О. Г. Проблемы развития международного туризма в Украине. Обоснована необходимость исследования проблем развития международного туризма. Рассмотрены факторы, сдерживающие развитие туризма в Украине. Проведен корреляционно-регрессионный анализ объема прямого вклада туризма в ВВП страны и построена двухфакторная модель.

Ключевые слова: международный туризм, конкурентоспособность, туристический поток, корреляционно-регрессионный анализ, прямой вклад туризма в ВВП, государственные расходы.

Shapa A. O., Mylashko O. G. The Problems of international tourism development in Ukraine. The necessity of research about problems of development of international tourism were explained. Analyzed the dynamics of inbound and outbound tourism. Examines the factors constraining the development of tourism in Ukraine. Conducted correlation and regression analysis of tourism direct contribution to GDP and built a two-factor model.

Keywords: international tourism, competitiveness, tourist flow, correlation and regression analysis, the tourism direct contribution to GDP, government spending.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Шапа, О. О. Проблеми розвитку міжнародного туризму в Україні [Текст] / О. О. Шапа, О. Г. Милашко // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 2 – Одеса, ОНЕУ. – 2016. – С. 20 – 27.

Розширення міжнародного співробітництва у галузі подорожей та туризму, розробка та реалізація міжнародних програм з розвитку туризму дістають подальшого розвитку. Україна поступово затверджується на світовому туристичному ринку. За таких умов все більшої актуальності та значення набуває виявлення проблем подальшого розвитку туристичної галузі та обґрунтування конкурентоспроможності сектору подорожей і туризму України на міжнародному туристичному ринку.

Проблемами ефективного розвитку туризму в Україні, аналізу сильних та слабких сторін туристичної сфери, розширення міжнародного співробітництва та розвитку туризму в Україні у контексті інтеграції до європейського та світового туристичного ринку займаються багато вітчизняних економістів: Воронін І. М., Зайцева В.М., Карачинська Н.П., Корнієнко О.М., Кучеренко К., Лозова О.А., Мальська М.П. та ін.

Незважаючи на значну увагу до проблем розвитку міжнародного туристичного ринку майже відсутні дослідження, здатні обґрунтувати модель, яка б достатньо точно описувала стан туристичної галузі в Україні. Також, потребують обґрунтування показники, що сприяють та стримують розвиток сектора подорожей і туризму в Україні.

Головна мета роботи – проаналізувати стан та перспективи розвитку міжнародного туризму України, виявити фактори, які б сприяли підвищенню конкурентоспроможності України у туристичній сфері.

Туризм відіграє винятково пріоритетну роль з розширення внутрішнього ринку як основи стабільного економічного зростання, дає можливість створити умови для виведення України на світовий рівень надання туристичних послуг та досягти високої економічної ефективності у розвитку цієї галузі.

Великий туристичний потенціал України при правильному його використанні може забезпечити швидкий розвиток ринку туристичних послуг в країні, а отже, отримання значних валютних надходжень, нарощування доходів бюджетів, розвиток виробництва споживчих товарів, підвищення рівня життя населення. Однак Україна використовує лише одну третину туристичного потенціалу, яким володіє. Тому дуже актуальною є тема виявлення проблем туризму та аналізу туристичних потоків в Україні.

Одним з основних показників, що характеризує привабливість країни з погляду міжнародного туризму, є індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму, впроваджений для оцінки впливу різноманітних факторів та політичних подій на зміни тургалузі в певній країні.

Індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму (ІКПТ/ТТСІ) розроблено Всесвітнім економічним форумом. Щорічне рейтингове дослідження здійснювали з 2007 по 2009 рр., з 2010 р. дослідження проводять один раз у два роки. Рейтинг ґрунтується приблизно на 80 показниках, які згруповано в 14 складових. Ці складові, у свою чергу, утворюють 3 субіндекси:

- регуляторне середовище в туристичному секторі;

- середовище та інфраструктура для бізнесу;
- людські, культурні і природні ресурси в секторі подорожей і туризму [1, с. 33].

Згідно ІКПТ у 2013 році Україна змогла покращити конкурентоспроможність, піднявшись за 2 роки на 9 позицій в рейтингу 140 країн світу. У 2013 році Україна зайняла 76-те місце (3,98). Найкращий результат Україна продемонструвала за параметром «Здоров'я та гігієна» – восьме місце у рейтингу.

Слабкими сторонами нашої держави у туристичній галузі аналітики визнали законодавче регулювання (114-е місце), цінову конкуренцію (110-е місце), схильність до подорожей (101-е місце) [4].

Аналітики виділяють основні показники, що стримують розвиток сектора подорожей і туризму України у рейтингу:

1. Низький захист прав власності.
2. Складність отримання візи.
3. Низький рівень відкритості за двосторонніми авіа угодами.
4. Недостатня стабільність розвитку сектора подорожей і туризму.
5. Надійність поліцейських служб нижче середнього рівня.
6. Пріоритетність сектора подорожей і туризму в уряді.
7. Ефективність маркетингу для залучення туристів.
8. Забезпечення авіасполучення по закордонним напрямкам.
9. Низька якість доріг.
10. Індекс готельних цін (середня ціна номера «першокласних готелів» достатньо висока).
11. Ставлення місцевого населення до іноземних туристів.

Отже, проблемними залишаються позиції державної політики та регулювання у секторі подорожей і туризму. При відносній дешевизні в країні за паритетом купівельної спроможності, витрат при веденні бізнесу та ін., залишаються вкрай дорогими послуги, важливі саме для туристичного сектора, зокрема, такі, як послуги готелів і аеропортів [1, с. 36].

Для більш детального аналізу стану і розвитку туристичної сфери в Україні розглянемо обсяги туристичних потоків в динаміці [2].

За період 2000-2014 рр. як виїзний так і в'їзний туризм характеризуються значною нестабільністю. Найбільш швидкими темпами в'їзний туризм розвивався до кризового 2009 р., тоді як для виїзного туризму найбільші темпи приросту припадають на останні роки. У 2014 р. порівняно з 2013 р. кількість українців, які виїжджали за кордон та громадян, які відвідали Україну значно скоротилась, при чому туристичний потік з-за кордону скоротився майже вдвічі (на 48,5%) (табл.1).

Динаміка туристичних потоків України за 2000-2014рр.

Рік	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон		Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну	
	тис. осіб	% приросту до попереднього року	тис. осіб	% приросту до попереднього року
2000	13422,320	-	6430,940	-
2001	14849,033	10,6	9174,166	42,7
2002	14729,444	-0,8	10516,665	14,6
2003	14794,932	0,4	12513,883	19,0
2004	15487,571	4,7	15629,213	24,9
2005	16453,704	6,2	17630,760	12,8
2006	16875,256	2,6	18935,775	7,4
2007	17334,653	2,7	23122,157	22,1
2008	15498,567	-10,6	25449,078	10,1
2009	15333,949	-1,1	20798,342	-18,3
2010	17180,034	12,0	21203,327	1,9
2011	19773,143	15,1	21415,296	1,0
2012	21432,836	8,4	23012,823	7,5
2013	23761,287	10,9	24671,227	7,2
2014	22437,671	-5,6	12711,507	-48,5

З рис. 1 видно, що за аналізований період помітна тенденція до зростання обсягів як в'їзного, так і виїзного туризму. Однак, якщо виїзний туризм характеризується відносно стабільним зростанням кількості громадян України, які виїжджали за кордон, то кількість іноземних громадян, які відвідували Україну за аналізований період значно коливалась. Піковим був 2008 рік, у кризовому 2009 році кількість іноземних громадян, які відвідували Україну скоротилась на 18,3%. У наступні роки потік іноземних туристів збільшувався невеликими темпами, однак, у 2014 р. – скоротився на 48,5% порівняно з попереднім 2013 р.

Одним із статистичних методів, які використовують для проведення аналізу виявлення взаємозв'язків між факторними ознаками та результативним показником, є кореляційно-регресійний аналіз. Цей метод дасть змогу побудувати та проаналізувати економіко-математичну модель впливу факторів на розвиток туристичної галузі в Україні.

Рис. 1. Динаміка туристичних потоків України за 2000-2014рр.

Обсяг туристичних потоків відіграє важливу роль у формуванні валового внутрішнього продукту. У розвинутих країнах доля туризму у ВВП складає приблизно 8-10%. Однак, в Україні у 2015 році в загальному обсязі ВВП надходження від сфери туризму займали лише 1,4% (за даними World Travel&Tourism Council).

Кореляційно-регресійний аналіз обсягу прямого внеску туризму у ВВП дасть змогу виявити найбільш суттєві фактори, які впливають на розмір даного показника та визначити основні напрямки покращення стану в туристичній сфері України.

На обсяг прямого внеску туризму у ВВП впливають багато факторів, такі як:

- кількість іноземних громадян, які відвідали Україну;
- туристичні витрати всередині країни;
- державні видатки;
- паритет купівельної спроможності;
- культурні та природні ресурси;
- транспортна інфраструктура та ін.

Однак не всі наведені фактори мають достатньо тісний зв'язок з результативним показником, тому включення їх у модель буде недоцільним.

Для проведення кореляційно-регресійного аналізу впливу факторів на обсяг прямого внеску туризму у ВВП було відібрано два фактори:

- кількість іноземних громадян, які відвідали Україну, тис. осіб;
- державні видатки, млн. дол. США.

Нижче наведені дані для періоду 2000-2014 рр. (табл.2) [3].

Таблиця 2
Динаміка обсягу прямого внеску туризму у ВВП та факторів, які впливають на даний показник

Рік	Прямий внесок туризму у ВВП, млн. дол. США	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну, тис. осіб	Державні видатки, млн. дол. США
2000	602	6430,940	40
2001	719	9174,166	40
2002	784	10516,665	50
2003	963	12513,883	60
2004	1672	15629,213	70
2005	2028	17630,760	90
2006	2417	18935,775	119
2007	3094	23122,157	153
2008	3711	25449,078	193
2009	2566	20798,342	143
2010	2744	21203,327	168
2011	3348	21415,296	181
2012	3631	23012,823	210
2013	3815	24671,227	218
2014	1970	12711,507	158

При визначенні тісноти зв'язку в результаті кореляції було встановлено, що ці два фактори мають дуже тісний зв'язок (табл.3).

Таблиця 3

Кореляція

	Y		
Y	1		
	0,96358976	1	
	0,95845792	0,87687178	1

Далі було здійснено регресійний аналіз найбільш значущих факторів, які впливають на обсяг прямого внеску туризму у ВВП.

За даними регресійного аналізу (табл. 4) модель обсягу прямого внеску туризму у ВВП має вигляд: $Y = -601,916 + 0,100X_1 + 8,812X_2$

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Дана модель є достатньо точною для наявних вихідних даних ($R=0,992$).

Таблиця 4

Регресія

<i>Регресійна статистика</i>	
Множинний R	0,9921
R-квадрат	0,984262
Нормований R-квадрат	0,981639
Стандартна помилка	154,075
Обстеження	15

<i>Дисперсійний аналіз</i>					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимість F</i>
Регресія	2	17816344	8908172	375,2531	1,52E-11
Залишок	12	284869,2	23739,1		
Всього	14	18101213			

	<i>Коефіцієнт</i>	<i>Стандартна помилка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значення</i>	<i>Нижні 95%</i>	<i>Верхні 95%</i>	<i>Нижні 95,0%</i>	<i>Верхні 95,0%</i>
Y	-601,916	134,8306	-4,46424	0,000773	-895,686	-308,145	-895,686	-308,145
	0,100343	0,014186	7,073634	1,29E-05	0,069436	0,131251	0,069436	0,131251
	8,811879	1,351439	6,520369	2,85E-05	5,867347	11,75641	5,867347	11,75641

З вірогідністю 95% можна ствержувати, що при збільшенні кількості іноземних громадян, які відвідали Україну, на 1 тис. осіб та збільшенні державних видатків на 1 млн. дол. США обсяг прямого внеску туризму у ВВП збільшиться на 0,1 млн. дол. США та 8,812 млн. дол. США відповідно.

Це означає, що обсяг державних видатків значно впливає на обсяг прямого внеску туризму у ВВП. Однак, на сьогоднішній день розвиток туризму залишається поза ключових пріоритетів держави і бізнесу, а предметні зусилля, такі як проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу Євро2012, поки що призвели лише до відновлення колишніх позицій. В ході Міжнародного форуму з туризму в 2012 році, Україна і ЮНВТО вирішила зміцнити їх співробітництво. ЮНВТО буде допомагати уряду України в розробці плану розвитку туризму до 2022 року. Основними завданнями співробітництва є надання інформації, яка відповідає міжнародним стандартам, вивчення досвіду ефективного використання можливо-

стей основних спортивних, культурних та інших глобальних подій для подальшого розвитку туризму та вдосконалення нормативно-правової бази туризму [5].

Висновки. На сьогоднішній день туристична галузь в Україні знаходиться на стадії відновлення. В Україні існують всі передумови для нормального розвитку туристичної діяльності, а саме: зручне географічне розташування, сприятливий клімат, різноманітний рельєф, унікальне поєднання природно-рекреаційних ресурсів, культурно-історичної спадщини, розгалуження санаторно-курортної бази. Але ці умови використовують не повністю, що свідчать дані ВВП країни в цій галузі. Аналіз прямого внеску туризму у ВВП країни та побудована нами модель свідчать про значний вплив державного втручання у розвиток туристичної сфери, якого на сьогодні недостатньо. Тому ключовими пріоритетами для сталого розвитку галузі подорожей і туризму, стабільного зростання її конкурентоспроможності у світовому масштабі є питання:

- захисту прав власності та спрощення регулювання в цьому секторі;
- залучення іноземних інвестицій до туристичної галузі;
- розробка та реалізація довгострокових державних програм у секторі подорожей і туризму;
- посилення контролю за ефективним використанням коштів, що виділяються на розвиток сектору;
- збереження культурних і природних ресурсів, підвищення їх привабливості для іноземних туристів;
- забезпечення високого пріоритету сектора в державній політиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабіна Н. І. Аналіз рейтингу конкурентоспроможності країн у галузі міжнародного туризму // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. - №5, с. 33-38.
2. Державна служба статистики // [Електроний ресурс]: режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. World Travel&Tourism Council // [Electronic resource]. Mode of access: <http://www.wttc.org/datagateway>
4. The Travel and Tourism Competitiveness Report 2013 // [Electronic resource]. Mode of access: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TT_Competitiveness_Report_2013.pdf
5. Working Together in Europe – A Shared Leadership. World Tourism Organization, 2014 // [Electronic resource]. Mode of access: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/working_together_in_europe-a_shared_leadership.pdf
6. Підгорний А. З., Милашко О. Г. Статистика туризму: навчальний посібник / А. З. Підгорний, О. Г. Милашко. – Одеса: ОНЕУ, 2014. – 204 с.